

Cselleng Brigitta r. főhadnagy, fővizsgáló

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság

*csellengbrigitta1994@gmail.com***A BŰNÖZÉSFÖLDRAJZ ÉS AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ
KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI****Absztrakt**

Kutatómunkámban az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények bűnözésföldrajzi és térbeli ismertetőjegyeit vizsgáltam Magyarországon. A tanulmányomban elsőként hazánk természeti adottságairól, illetve katonaföldrajzi jellemzőiről írok. Összefoglalom az illegális migrációhoz kapcsolódó bűncselekmények és szabálysértések körét, majd részletesebben kitérek az embercsempészés deliktumának vizsgálatára, amelynek során a munkámból kifolyólag nyert saját tapasztalataimat is kifejttem. Ismertetem hazánk esetében az illegális határátlépőkkel szembeni fellépés során alkalmazott eszközöket és módszereket. Tanulmányoztam az illegális migráció statisztikai adatainak alakulását 2010-2021. év között, amely időintervallumból külön kiemeltem a pandémia időszakát is.

Kulcsszavak: illegális migráció, kriminálgeográfia, bűnözési térkép, katonaföldrajz, embercsempészés, migrációs útvonalak

1. Bevezetés

A választott témám a bűnözésföldrajz és az illegális kapcsolódási pontjai, amely jelenleg is kiemelt aktualitással bír, hiszen az illegális migráció már évek óta tartó problémát jelent számos európai ország részére, amelyben hazánk is nagymértékben érintett. Az irreguláris migránsok Magyarországra többnyire transzferországként tekintenek, amelyen áthaladva a végső céljuk legtöbb esetben Németország, Nagy-Britannia és Svédország. Ennek hatására, hazánkban is magasnak tekinthető (különösen a 8-10 évvel ezelőtti adatokhoz képest) az embercsempészés és más, az illegális migrációval összefüggésbe hozható bűncselekmények és szabálysértések elkövetésének száma, amely a Magyar Rendőrség és a Magyar Honvédség állományára nézve nagyfokú leterheltséget eredményez. Kérdésként fogalmazódott meg bennem a gondolat, hogy hogyan lehetne visszaszorítani az illegális migrációban részt vevő, valamint azt elősegítő

személyek által elkövetett jogsértések számát, továbbá milyen eszközökkel és módszerekkel érhető el a jogellenes cselekmények megelőzése, megszakítása, felderítése és kezelése. Vajon az elmúlt két éve tartó pandémia milyen hatással volt az illegális migrációra, milyen mértékben befolyásolta azt?

Mindazonáltal, hogy ezen felmerülő kérdésekre keresem a lehetséges válaszokat, megoldásokat, ismertetni szeretném a törvénytelen bevándorlás megakadályozásában részt vevő szervezeteket, az irreguláris migránsok által, a határátkelés során alkalmazott módszereket, amelyek hitelességéhez kérdőíves felmérést végeztem a Magyar Rendőrség és a Magyar Honvédség állományából, határszolgálati feladatokat már teljesítők körében. A vizsgálat eredményeit táblázatokba foglaltam, elemzéseket végeztem, majd a levont következtetéseimet szöveges formában kifejtettem, illetve diagramokon is ábrázoltam.

Tanulmányomban kriminálgeográfiai aspektusából vizsgálom az államhatárokon elkövetett bűncselekmények és szabálysértések megvalósulását, az egyes határszakaszok vonzó tulajdonságait az irreguláris migránsok szempontjából. Ehhez nagymértékben hozzásegített Magyarország katonaföldrajzi ismereteinek tanulmányozása.

2. Magyarország természeti adottságai

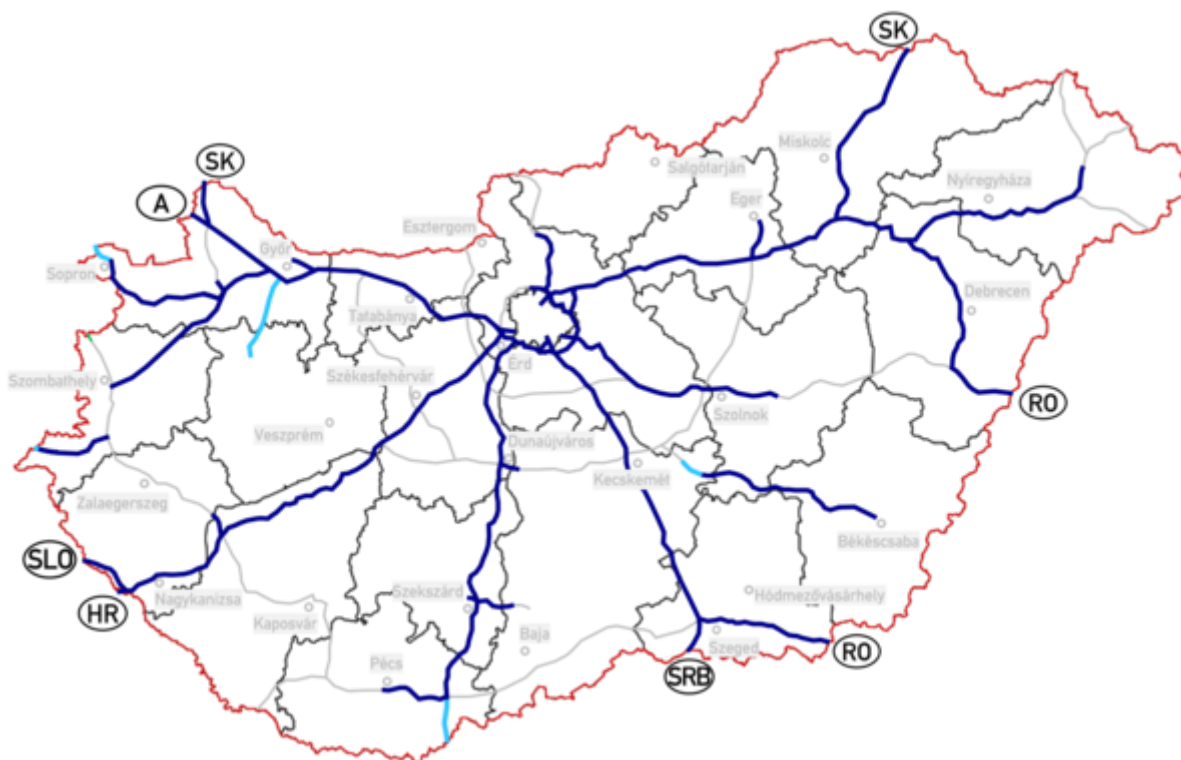
Magyarország az abszolút földrajzi helyzet meghatározása szerint a földgömb északi féltekéjén található, körülbelül az Egyenlítő és az Északi-sark felezővonalán. Országunk területén – figyelemmel az elhelyezkedésére – a mérsékelt öv kontinentális hatása uralkodik, amely meghatározza az ország időjárását, éghajlati viszonyait, a felszíni vizeinek vízjárását és természetes növénytakaróját.

A relatív földrajzi helyzet alapján hazánk úgynevezett kettős központi elhelyezkedésű ország, hiszen elsősorban a Kárpát-medence közepén helyezkedik el, másodsorban pedig Közép-Európában. Magyarország relatív helyzetének egyik lényeges jellemzője, hogy a területe Közép-Európa egyik környezetétől jól elkülönülő természetes tájának, a Közép-Duna – Kárpátok, Alpok és Dinári-hegység övezte – nagy medencéjének középső területét zárja határai közé, másik jellemző tulajdonsága pedig az, hogy hazánk területe, egyes szomszédos országok irányába majdnem teljesen nyitott, sík vidék, amely katonaföldrajzi és az illegális migráció szempontból (a hatóság nézőpontjából) értékelve is hátrányos helyzetnek tekintendő. Magyarország további földrajzi adottságai az alábbiak. Maximális kelet-nyugati szélessége 526 km, míg legnagyobb észak-déli kiterjedése 268 km, területe 93 033 km² (Kozma et al. 1993), lakossága közel 10.000.000 fő. Határának teljes hossza 2242 km.

Hét országgal áll közvetlen szomszédságban, északon Szlovákia, Észak-keleten Ukrajna, Keleten Románia, Délen Szerbia és Horvátország, Dél-nyugaton Szlovénia, Nyugaton Ausztria határolja. Országunk hat fő természetrajzi tájegységre osztható: a Nyugat-Magyarországi peremvidékre, az Alföldre és a Kisalföldre, a Dunántúli-középhegységre és a Dunántúli-dombságra, valamint az Északi-középhegységre. Két fő folyója a Duna és a Tisza. Legnagyobb édesvízi tava a Balaton, majd ezt követően a Tisza-tó, a Velencei-tó, továbbá a Fertő-tó egy része is hazánk területén helyezkedik el. Magyarország központi helyzeténél fogva fontos átmeneti, összekötő térsége Európának földrajzi, gazdasági, közlekedési és kulturális téren egyaránt (Kozma et al. 1993). Az EU-ba irányuló négy fő illegális migrációs csatorna közül kettő hazánk területén fut.

3. Primer térszerkezeti tengelyek, vonalas infrastruktúra

Hazánk – mivel Európa relatív közepén helyezkedik el – közlekedési szempontból tranzitszerepet tölt be Nyugat- és Kelet-Európa, valamint Európa északi és déli része között, ezáltal jelentős áthaladó forgalmat bonyolít le. Közúthálózatát számos autópálya, autótút, valamint főút és mellékút alkotja. Országunk autópálya-hálózatát az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: Magyarország autópálya-hálózata

Forrás: <https://hu.wikipedia.org>

A szárazföldi közlekedésnek része a vasúthálózat is, amelyet Magyarországon az állam tulajdonában lévő Magyar Államvasutak Zrt. (továbbiakban: MÁV) vasúttársaság működtet. Hazánk vasúthálózatának teljes hossza 8049 km. A MÁV Zrt.-n túl, országunk nyugati határán, Magyarország és Ausztria között üzemel egy magyar-osztrák tulajdonban álló kisebb vasúttársaság is, a Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút Zrt. (GYSEV).

Magyarország két fő nemzetközi repülőtere a budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, valamint a – kisebb forgalmú – Debreceni Repülőtér, amelyek napi szinten több tízezer fős utasforgalmat bonyolítanak le.

Hazánk vízi közlekedése nem meghatározó, hiszen a két fő folyó között nincs vízi összeköttetés, amely nélkül a belvízi hálózat ellátottsága kedvezőtlennek tekinthető. A tengerektől lévő távolság miatt, országunkban a vízi közlekedés a folyókon és a tavakon történő hajózást jelenti. „Magyarország ugyan víziutakkal jól ellátott országnak mondható, a gyakorlatban azonban azok hajózhatósága, kikötőkkel való ellátottsága és a többi közlekedési módhoz való kapcsolódási lehetősége nem megfelelő, így kihasználtsága igen gyenge.” (Kovács 2002, 18.)

Tanulmányom elkészítésekor áttanulmányoztam azokat az embercsempészés bűncselekmény miatt folytatott büntetőeljárásokat, amelyekkel szolgálati helyemen, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányságon akár munkaidőben, akár forrónyomos szolgálatom során találkoztam. Összesen 15 nyomozás iratanyagait vizsgáltam meg arra figyelemmel, hogy az embercsempészek Magyarországon főként milyen típusú, és azon belül mely útvonalakat, utakat részesítették előnyben, valamint a deliktum elkövetéséhez milyen járműveket használtak. A vizsgált esetek 100%-ában megállapítást nyert, hogy az elkövetők a közúti átkelőhelyeket vagy a zöldhatárt részesítették előnyben, nem pedig a légi-, a vasúti-, illetve a vízi közlekedési vonalakat. Ennek nyilvánvaló oka, hogy sokkal egyszerűbben, könnyebben kivitelezhető a migránsok illegálisan közúti járművekben történő szállítása a kiválasztott desztinációba. A nyomozati iratokból megállapítottam továbbá, hogy a deliktum elkövetéséhez használt eszköz többsége személygépjármű volt, amelyeket főként Magyarország valamely autókölcsönzőjéből bérelték ki néhány napra, esetleg egy-két hétre az embercsempészés büntetettét megvalósító terheltek. Kisebb arányban, de előfordult, hogy az elkövetők saját gépkocsijukat használták a bűncselekmény elkövetéséhez. A személygépkocsikon túl, ablak nélküli kisbuszokat, mikrobuszokat is gyakorta igénybe vették az embercsempészek, az irreguláris migránsok fuvarozásához. A büntetőeljárás adatai alapján ezen típusú deliktum elkövetői leggyakrabban az autópályákat és az autóutakat részesítették előnyben az irreguláris

migránsok szállításakor (többnyire a személyek határtól való elszállítását végezték). Ennek magyarázata az, hogy rendszerint ezeken az utakon a legkisebb a hatóságok által végrehajtott ellenőrzés és ezáltal a lebukás kockázata, mivel, ha betartja a gépjármű vezetője a közlekedési szabályokat, ideértve az autópályamatrix megvásárlását, valamint a sebességkorlátozási előírásokat, akkor minimális az esélye annak, hogy a Rendőrség munkatársai igazoltatás, kontroll alá vonják az adott gépjárművet. További indok lehet az is, hogy ezeken az útvonalakon a legmagasabb a sebességmegválasztás felső határa, ezáltal hamarabb, gyorsabban elérhető a kívánt úti cél, vagyis néhány óra alatt Budapestre vagy akár Ausztriába vihetik a „páciens(eket)”.

A déli határszakasz közelében a fő-, illetve a mellékutakon ez a ténymegállapítás már nem helytálló, mivel ezeken a helyeken már gyakoriak a hatósági igazoltatások vagy speciálisan, kizárólag az embercsempészek és az irreguláris migránsok kiszűrésére és elfogására irányuló közúti ellenőrzések (Mátyás 2020).

Az általam vizsgált eljárások iratanyagaiban szereplő NÚSZ (Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató) és VÉDA adatok alapján, az embercsempészés deliktum elkövetői elsősorban az M0-s, az M1-es és az M5-ös autópályákat preferálták a jogellenes cselekmények véghezvitelében, továbbá az 55-ös számú főutat, amely párhuzamos a szerb-magyar határral.

4. Magyarország államhatárainak katonaföldrajzi jellemzése

Egy adott ország katonaföldrajzi jellemzőinek ismerete mindig is kiemelkedő fontosságú szerepet töltött be a katonai hadműveletek előkészítésénél, tervezésénél, hiszen ezen információk ismerete vagy nem ismerete nagymértékben elősegítheti és egyben befolyásolhatja, vagy meg is akadályozhatja a végrehajtott hadművelet kimenetelét, annak sikerét vagy kudarcát. A magyar hadvezérek, hadtudósok közül elsőként Zrínyi Miklós vizsgálta a földrajzi tényezők és a harc közötti összefüggéseket. A törökök elleni harcaiban szerzett tapasztalatairól szóló művei már tartalmazzák a katonaföldrajzi tényezőket és azok értékelését. Az első magyar nyelvű, elméleti katonaföldrajzi munkásság Csalány Géza honvéd százados nevéhez fűződik, amelyet 1886-ban készített el „A hadiföldleírás elmélete” címmel (Kozma et al. 1993).

Mint már a fentiek során említettem, Magyarország közvetlenül hét állammal határos, amely országokkal közös határszakaszok katonaföldrajzi jellemzőit foglaltam össze, az alábbiak szerint. A katonaföldrajzi szemlélet szorosan kapcsolódik az illegális migráció elleni

küzdelemhez, mivel a határ védhetősége katonai szempontból is a legfontosabb feladatok közé tartozik, az illegális migráció során pedig ugyancsak ez a határrendészek feladata.

4.1. Szlovák határszakasz

Szlovákia és Magyarország közös határszakasza 680,9 km hosszúságú. Kettő meghatározó folyója van, a Duna és az Ipoly. Itt kerül el a Szlovák-alföld, a Szlovák érchegység, az Északi-középhegység, továbbá a Zempléni-hegység. A Duna ezen a területen 142 km-en át a határfolyó szerepét tölti be. Ezen államhatár területét ligetes erdők borítják, amelyek kiváló bűvőhelyként is szolgálnak. Az országhatáron elhelyezkedő másik folyó az Ipoly, amely a Duna egyetlen bal oldali mellékfolyója Magyarországon. Az államhatár magyarországi oldalán, szemben a Szlovák-érchegységgel az Északi-középhegység húzódik, amelynek magassága 600-1000 méter közé tehető. Erdős területű, amelyet az észak-déli irányba húzódó völgyek jellemeznek. Ezen határszakasz védelmi szempontból kedvezőnek bizonyul, hiszen nagy része természetes védővonalként funkcionál. Ez a védővonal két részre osztható. Az egyik a nyugati szakasz, amelyet 142 km hosszan a Duna képez. Ezen folyó, a méretéből adódóan nem könnyen leküzdhető akadállyal mondható, így e szakaszon a hídon átrmenő forgalom ellenőrzése jelent rendészeti feladatot. Másik része a keleti szakasz, ahol a 110 km hosszan elterülő Ipoly folyó és az Északi-középhegység északi fekvésű lejtőire támaszkodó védelem, nagymértékben meg tudja akadályozni az országba bejutott ellenségnek a fővárosba, illetve a hazánk belsejébe történő eljutását (Dávid et al. 2007). Az Északi-középhegység és annak előtere, illetve a belső kisebb medencék, patak völgyek remek lehetőséget biztosítanak a vadászharc eredményes alkalmazásához.

4.2. Ukrán határszakasz

A magyar-ukrán államhatár hossza 136,7 km. Domborzati szempontból sík vidék, hazánk második legnagyobb folyója, a Tisza, ezen a határszakaszon lép be hazánk területére. A síkságból emelkednek ki a mezőkaszonyi és a beregszászi hegyek, amelyekről jól áttekinthetővé válik a környék.

Az Alföld Tiszától északra eső keleti területe a Máramarosi-medence, amely útban gazdag, ezáltal remek közlekedésű terület, amely viszonylag sűrű lakónépességgel rendelkezik (Kozma et al. 1993). Az Észak-keleti-Kárpátok, a Máramarosi-havasok terjedelme, az utak hiánya és zord időjárása miatt rossz járhatóságú terület, azonban jelentős elterelő szerepe van. A magyar-ukrán határterületen kilenc átvezető és a határhoz kifutó út épült, továbbá egy vasútvonal is

átfut a két ország határán. Ezen határszakaszon Magyarország védhetősége a magyar-román határhoz hasonlóan, szintén kritikus ugyanazon okokból kifolyólag.

A Tisza 136 km-ből 84 km-en keresztül határfolyó, így ez jelentős akadályozó tényezőnek tekinthető (Sallai-Ritecz 2004).

A természeti adottságok hasonlóak a szerb és a román határszakaszhoz, így az kedvező az irreguláris migránsok szempontjából, egyedül a Tisza folyó az, amely akadályozó tényezőnek tekinthető.

4.3. Román határszakasz

A magyar-román határ 447,8 km hosszan húzódik, jelentős része síkság. A határterület három részre osztható, a Szamos menti síkságra, a Körösök vidékére és a román Bánságra. A Kárpátok felőli terület többnyire sík vidék, azonban helyenként dombok tarkítják, amelyek kiváló rálátást biztosítanak a tájra. Ezen államhatárt a Tisza egyik mellékfolyója, a Szamos szeli át. A Körösök vidéke a Bihar-hegységtől nyugatra elterülő, 30-40 km széles sík és dombvidék. Fában gazdag terület, amelyet a Sebes-, a Fekete- és a Fehér Körös folyók völgyei választanak el több, különböző területekre. A magyar-román határszakaszon 13 átfutó utat építettek, illetve hat vasútvonal szeli azt át. Eme határterületnél hazánk védhetősége katonai szempontból az egyik legkritikusabbnak értékelhető, tekintettel arra, hogy a terület teljes hosszában sík, alföldi vidék, amely nem rendelkezik védelmi szempontból kedvező, természetes akadályrendszerekkel. Erre figyelemmel, ezen terület szintén kedvező az illegális határátkelők számára.

4.4. Szerb határszakasz

Magyarország és Szerbia határvonala 174,3 km hosszúságú, sík terület. Itt helyezkedik el az Alföld, amely a túloldalon a Vajdasághoz kapcsolódik. Az államhatáron túli vidékeket a nagyméretű falvak és számos tanya jellemzi. A terület úthálózata sűrű, a határon öt közút, valamint két vasútvonal halad át. Ezen az államhatáron számottevő tranzitforgalom bonyolódik le napi szinten.

Eme határszakaszon a Duna-Tisza köze és a sík terep nyílt teret szolgáltat a támadók számára az országunkba történő gyors behatoláshoz, ezáltal a fővárosba, Budapestre történő eljutáshoz is kedvez. Ezen természeti adottságok tehát kedveznek az irreguláris migránsok részére, hiszen az országunk ezen határszakaszán nem képződtek olyan természetes akadályok, amelyek elősegítenék hazánk védelmét, ezáltal megnehezítenék a jogtalan határátlépés lehetőségét. A

védhetőség növelése érdekében 2015-ben megkezdődött a határszakaszon az ideiglenes biztonsági határzár (IBH) építése.

4.5. Horvát határszakasz

A magyar-horvát államhatár 344,6 km hosszúságú. Itt kerül el a Mura-köz, a Szlavóniai-síkság és a Dráva-köz. A térség két folyója a Dráva és a Mura. A terület többnyire sík és dombos vidék. A Dráva menti síkságon a jól megművelt földek, valamint az erdős részek váltják egymást. Árterületét 1-3 méter magasságú gátak és töltések védik, amelyek közlekedés céljából is használhatók. Ez a határszakasz védelmi aspektusból megfelelőnek mondható, hiszen a két folyója, a Dráva és a Mura közel 190 km hosszan biztosít természetes, jónak értékelhető védővonalat. Ezen határszakaszon is ideiglenes biztonsági határzár épült.

4.6. Szlovén határszakasz

Országunk és Szlovénia között a 101,9 km hosszan húzódó határszakasz főként szárazföldi jellegű, ez alól kivétel a Kerka folyó 3 kilométeres szakasza. A határ mindkét oldalán meredek dombok láthatók. Ezen vidéket kiterjedt erdőségek jellemzik, amelyek a terület áttekinthetőségét, átjárhatóságát lényegesen nehezítik. A határszakasz védelmi szempontból a magyar-horvát határterülethez hasonlítható, amely szintén a Mura és a Dráva folyóknak köszönhető. A 10-30 km mélységű Dráva menti síkság természeti adottságai optimális lehetőséget teremtenek a területvédelmi erők hatékony alkalmazására.

4.7. Osztrák határszakasz

Hazánkat és Ausztriát 356,1 km hosszúságú államhatár választja el egymástól. A határszakasz teljes terjedelme mentén a terep döntően tagolt, kiterjedt erdőségek jellemzik, amelyek nehezítik a terület áttekinthetőségét. Magyarország és Ausztria határán, kb. 15 km hosszan fekszik a Fertő-tó, amely Közép-Európa harmadik legnagyobb állóvize. A Duna és a Fertő-tó között mintegy 50 km távolságban sík, nyílt terep húzódik (Sallai-Ritecz 2004). Kőszegtől a hármas határig (magyar-osztrák-szlovén) kiterjedő, kb. 145 km-es szakaszon az Alpok keleti nyúlványain húzódik az államhatár egy része. Az ország védhetősége ezen határszakaszon hazánk szempontjából alapvetően kedvezőnek mondható.

5. Határrendészet és térbeliség

5.1. A migrációföldrajz meghatározása

„A migrációföldrajz a földrajztudomány alkalmazott, speciális, a határőrizet szerves részét képező eleme, amely vizsgálja, hogy az adott földrajzi hely (terület, ország vagy országcsoport) természetföldrajzi, gazdasági és társadalmi, valamint határőrizeti tényezőit és azt a hatásmechanizmust, ahogyan ezek befolyásolják az emberek bizonyos csoportjának migrációs tevékenységét.” (Ritecz-Sallai 2004, 763.)

A migrációföldrajz vonatkozásában, Ritecz György a természetföldrajzi, a társadalmi-gazdasági, valamint a határrendészeti területeken, az alábbiakat javasolja vizsgálni:

a) „Természetföldrajzi:

- az adott ország (határszakasz) általános, az illegális migrációra hatással levő természetföldrajzi jellemzői (földrajzi elhelyezkedés, terep jellege, domborzat, vízrajz, időjárás);
- az adott ország határszakaszai, a Magyar Köztársasággal közös határszakasz hossza;
- a közös határszakasz leírása, mozgást (illegális migrációt) akadályozó tényezők nagysága, mértéke;
- az adott határszaktól számított – a kialakult migrációs irányokra tekintettel – országon való keresztüljutás (minimális) időszükséglete;
- a fő közlekedési útvonalak, lehetőségek;
- a határtérségben (mindkét oldalon) elhelyezkedő illegális migrációt befolyásoló objektumok (jelentősebb határátkelőhelyek, közlekedési csomópontok stb.).

b) Társadalmi, gazdasági:

- az ország társadalmi berendezkedése, stabilitása, a lakosság széles körének illetve egyes csoportok biztonsági szükségleteinek kielégítési mértéke, tendenciája;
- az ország deklarált és „valós” céljai az illegális migráció tekintetében;
- a társadalmi mobilitás mértéke, irányultsága, trendje;
- a korrupció mértéke, jellege, érintett csoportok;
- a demográfiai viszonyok, tendenciák (életkor megoszlás, népsűrűség, népesség növekedési ütem);
- a vízumpolitika harmonizációja, illegális migráció szempontjából származási országok érintettsége;

- az illegális migráció (tiltott határátlépés büntetési tétele) társadalomra való veszélyességének megítélése;
- a közigazgatás, igazságszolgáltatás illegális migrációt befolyásoló jellemzői (idegenrendészeti eljárások, menekült-, menedékes kezelés, eljárási határidők, intézkedések hatékonysága), tényezői;
- a biztonságot veszélyeztető egyéb tényezők (pl. kisebbségek), társadalmi feszültségek;
- az egy főre jutó GDP nagysága, trendje, a folyó fizetési mérleg hiánya;
- az infláció nagysága, trendje, a gazdasági szabadság mértéke;
- a munkanélküliség mértéke, trendje (a határmenti régióban külön elemezve);
- az adott határmenti társadalmi, gazdasági kapcsolatok, viszonyok;
- egyéb (pl. emocionális) tényezők.

c) Határrendészeti:

- az adott határszakaszra érvényes nemzetközi jogszabályok, szerződések;
- az adott ország illetve határszakasz főbb migrációs útvonalak által való érintettsége;
- az adott határszakaszon feladatot ellátó határőrizeti erők:
 - működési elve és rendszere,
 - szervezeti egységek száma,
 - létszáma,
 - alkalmazott főbb erői, eszközei,
 - km-arányos erő- és eszköz megoszlás,
 - határőrizeti rendszere,
 - tevékenységük jellemzői, kiképzettsége, hatékonysága;
- a határforgalom alakulása, jellemzői, tendenciája;
- a túloldali határőrizeti erők tevékenységének főbb jellemzői;
- az adott határszakasz két oldalán tevékenykedő határőrizeti, illetve migrációkezelésben részt vevő szervek közötti együttműködés;
- az adott határszakasz államhatárral összefüggő jogsértések szerkezete, trendje, elkövetési módszerek, az ellenük való hatékony fellépés lehetséges módozatai, eljárásai, eszközei;
- a határterületen elkövetett, nem az államhatárral összefüggő jogsértések mértéke, trendje, eredményes megakadályozásuk, felfedésük lehetséges módszerei.” (Ritecz 2002, 66-69.)

5.2. A bűnözésföldrajz és a határrendészet kapcsolata

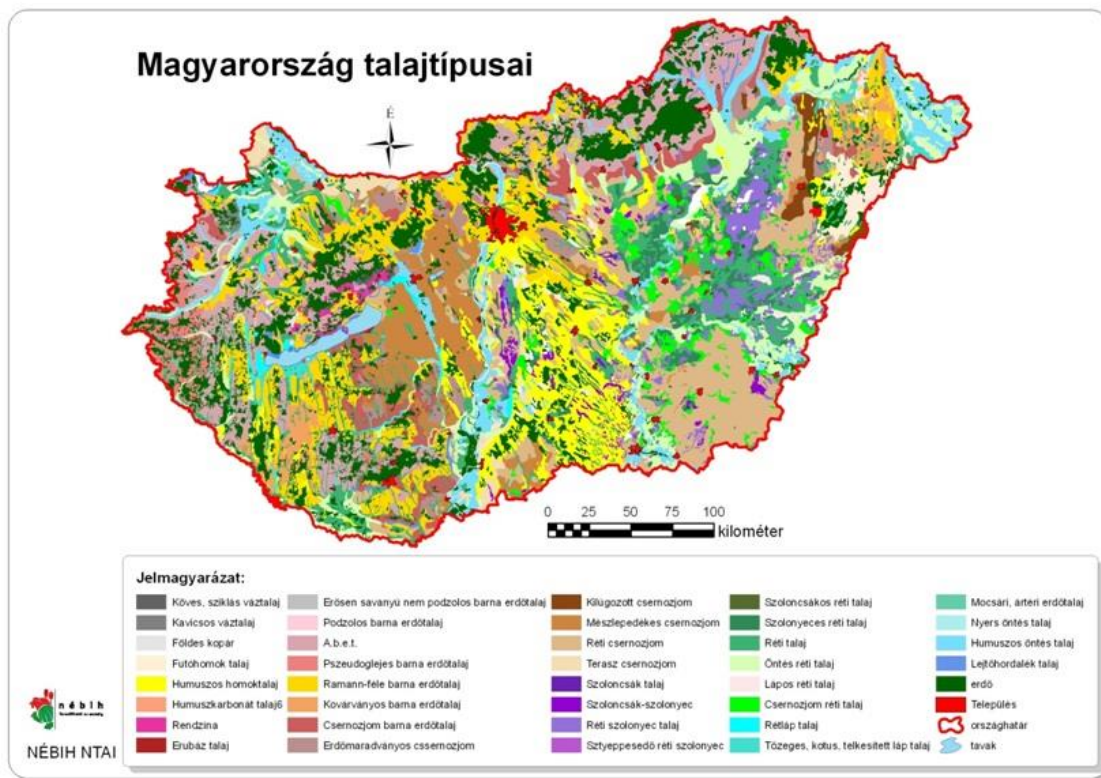
Mint ahogyan a fentiek során már említettem, hazánk tranzitországgként funkcionál évszázadok óta. A Magyarország területére történő jogellenes belépést legnagyobb arányban a déli határszakaszon kísérlik meg az irreguláris migránsok. Ez a térség a szerb-magyar és a horvát-magyar határszakaszokat foglalja magába (utóbbi határszakaszon jóval kisebb az illegális határátlépések száma). A déli határ egyes részein kisebb erdők találhatóak, amelyek szintén az irreguláris migránsoknak kedveznek, hiszen sötétedést követően, az esti, az éjjeli, illetve a hajnali órákban, rossz látási viszonyok között, könnyedén és gyorsan eljuthatnak a sík terepen az erdőkbe, ahol a fák közt megbújva, minimális az esély arra, hogy a rendőrök és katonák észleljék őket. Ez a természet adta „előny” viszont többnyire a késő tavaszi hónapoktól a kora őszi időszakig számottevő, hiszen ekkor a fák lombozata sűrű, viszont a téli időszakban a levelek lehullanak, ezáltal a fás területek sem nyújtanak már olyan nagymértékű bújóhelyet az irreguláris migránsok számára, így nehezebbé válik az elrejtőzésük a magyar hatóságok tagjai előtt.

Figyelemmel arra, hogy a déli határszakasz védelme a természeti adottságokból fakadóan, katonaföldrajzi szempontból gyengének ítéendő, ezért szükségessé vált az országunk déli térségének megóvása érdekében mesterséges eszközöket, módszereket alkalmazni, ezáltal országunk védelmét megerősíteni. A Magyarország Kormánya, 2015-ben hozott döntése alapján, 175 km hosszan, 3 méteres magasságig, kétsoros kerítésrendszert építettek, amelyre 2017. évtől kezdődően mozgásérzékelőket szereltek fel, ezáltal is segítve és támogatva a határrendészeti feladatokat ellátók munkáját.

Az alábbiakban Magyarország déli határterületének talaj- és növényzet típusairól tesztek említést. A talaj- és növényzettípus ismerete rendkívül fontos, mivel az eltérő talajok és növényzet segítheti vagy megnehezítheti a határon történő átjutást, illetve a talajszemcsék vagy a pollen vizsgálatának a későbbi bizonyításban akár szerepe is lehet. Hangsúlyozni kívánom, hogy hazánk esetében természetesen a tranzit- és célországok úthálózata, illetve a kibocsátó országokhoz képesti földrajzi elhelyezkedés az, ami a migráció útvonalát elsődlegesen befolyásolja, a növényzet és a talajtípus ebben a tekintetben jóval kisebb szerepet játszik. Ennek ellenére ezen földrajzi tényezők szerepe sem lebecsülendő, mivel bizonyos esetekben szerepük jelentős lehet.

A vizsgált terület igen változatos talajtípusokkal rendelkezik. A magyar-román határszakasz területén főként réti csernozjom, a magyar-szerb határnál pedig leginkább humuszos homoktalaj a jellemző. A magyar-horvát határszakasz vonatkozásában elmondható, hogy igen

változatos talajfajtákból álló terület, azonban főként a különböző típusú réti-, illetve erdőtalajok képezik. Magyarország talajtípusait a 3. ábra illusztrálja.

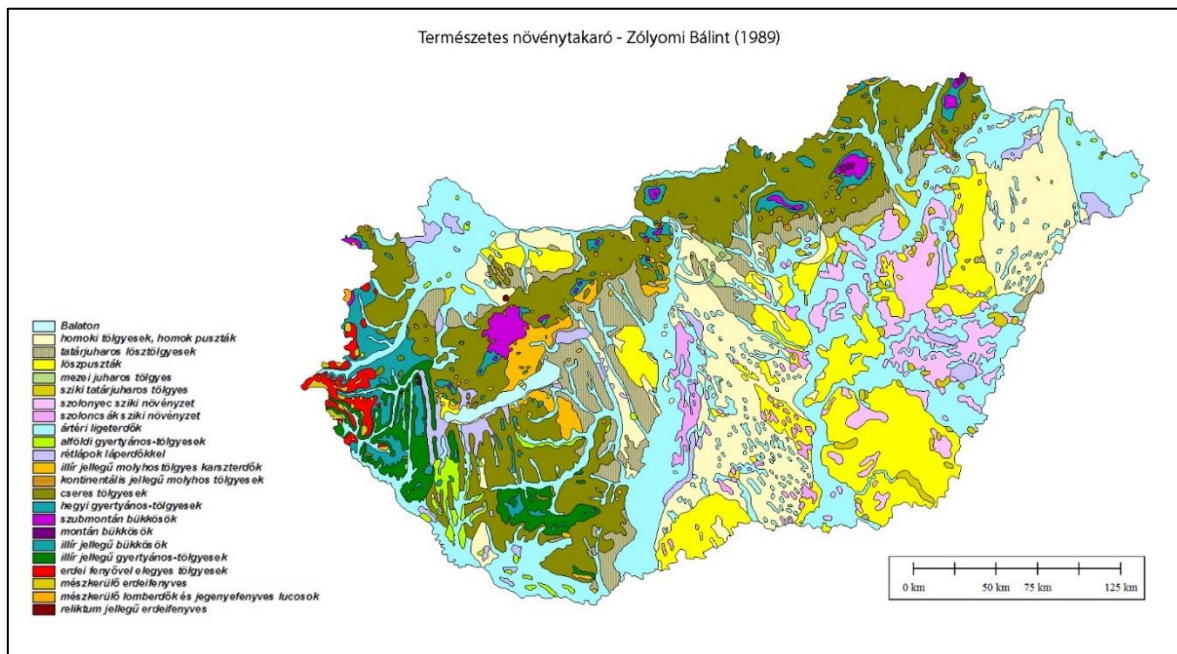
i

3. ábra: Magyarország talajtípusai

Forrás: <https://portal.nebih.gov.hu>

A talajtípus ismerete azért lehet fontos a kutatás során, mivel ez meghatározza a természetes vagy a másodlagos növényzetet. A növényzet pedig jelentősen befolyásolhatja a rejtőzködés feltételeit. A természetes növénytakaró az Alföld nagy részén már nem található meg, mivel az antropogén tevékenység következtében haszonnövényeket ültettek a helyükre, ennek ellenére néhol még található olyan ligetes mezőségek, amelyek megfelelő búvóhelyül szolgálhatnak az irreguláris migránsok részére. Másrészt pedig megemlíthetjük azt is, hogy a különböző talajtípusok az eltérő meteorológiai viszonyok között eltérő módon viselkednek (Szalai 2011). Nem egyforma az adszorpciós képességük, amely nyilvánvalóan befolyásolja a menetsebességet és a földminta alapján akár a határátlépés helyét is be lehet azonosítani. A talajtípusok ismeretében vizsgáljuk meg, hogy milyen növénytakaró borítja az érintett területet. Zólyomi Bálint akadémikus, 1989-ben elkészítette Magyarország potenciális vegetációtérképét, amelyen országunk természetes növénytakaróit ábrázolta. Ezen térképen (4.

ábra) jól látható, hogy hazánk déli határszakasza mentén, illetve közelében többnyire ártéri ligeterdők és löszpuszták váltakoznak, amelyeket néhol sziki növényzet tarkít. Az ártéri ligeterdők kedvező tényezőt jelentenek az irreguláris migránsok számára az elrejtőzési lehetőségeik szempontjából (4. ábra). A terület természetes vegetációja egyre jobban visszaszorul az antropogén hatás miatt, s helyét hasznonövények foglalják el.

4. ábra: Magyarország természetes növénytakarója

Forrás: <https://sarvarvaros.hu>

A természetföldrajzi tényezők mellett egy terület társadalmi viszonyait is fel kell térképezni. A szerb határszakasz közvetlen közelében relatíve kevés település található, azonban a sajátos magyar településtípusnak, a tanyáknak köszönhetően vannak antropogén képződmények az érintett határsáv közelében is. Ez jelen esetben azért lehet fontos, mivel ez búvó- és pihenőhelyül is szolgálhat a migránsok részére. Ezek feltérképezése véleményem szerint a határ mindkét oldalán fontos feladat lenne.

A fentiek alapján jól látható, hogy a természeti és társadalmi tényezők jelentős hatással vannak egy terület bűnözési viszonyaira. Ezáltal még inkább megerősíteni látom Bertrand Russel, Nobel-díjas angol polihisztor gondolatát, miszerint „A bűn földrajzi fogalom” (Sin is geographical). A bűnözés mögött a legtöbb helyen földrajzi tényezőket is felfedezhetünk, amiket a rendészet területén dolgozók és kutatók tudnak felfedni, melyek hozzájárulhatnak a rendészeti stratégiák kidolgozásához és a sikerebb felderítéshez. Ezzel kapcsolatban pedig a

bűnözésföldrajz egy másik klasszikusát, Horst Heroldot hadd idézzem, aki a kriminálgeográfia vonatkozásában azt mondta, hogy azon leíró indikátorokat kell meghatározni, amelyek meghatározzák a bűnözés növekedését és magyarázzák egy adott földrajzi hely vonzó hatását a bűnözésre (Herold után Mátyás 2020).

6. Az illegális migrációval kapcsolatos statisztikai adatok

Az államhatárhoz, mint földrajzi területhez kapcsolódó bűncselekmények elkövetését jelentősen meghatározza a határforgalom és annak ellenőrzése. Szintén mérvadó a határterületeken a szolgálatot ellátó rendőrök és katonák létszáma, mozgásuk iránya, valamint szolgálati feladatuk, tevékenységük végrehajtása. A jogsértések megvalósulása függ az egy főre jutó határszakasz nagyságától is, amely többnyire meghatározza azt, hogy az adott szakaszon az illegális határátlépést megkísérlő személyeket mennyi időn belül sikerül észlelni, illetve velük szemben intézkedést kezdeményezni.

Tanulmányom elkészítéséhez megvizsgáltam Magyarországon területi rendőri szervekre lebontva, a tettenérés és az eredményes felderítés alapján ismertté vált embercsempészés bűncselekmény elkövetési számának alakulását, a 2010. január 1. és 2021. december 31. közötti időszakra vonatkozólag. A számadatok az ENyüBS adatbázisból származnak, amelyeket az alábbi táblázatban is szerepeltetek (1. táblázat).

1. táblázat: Az embercsempészás deliktumának alakulása 2010-2021. között

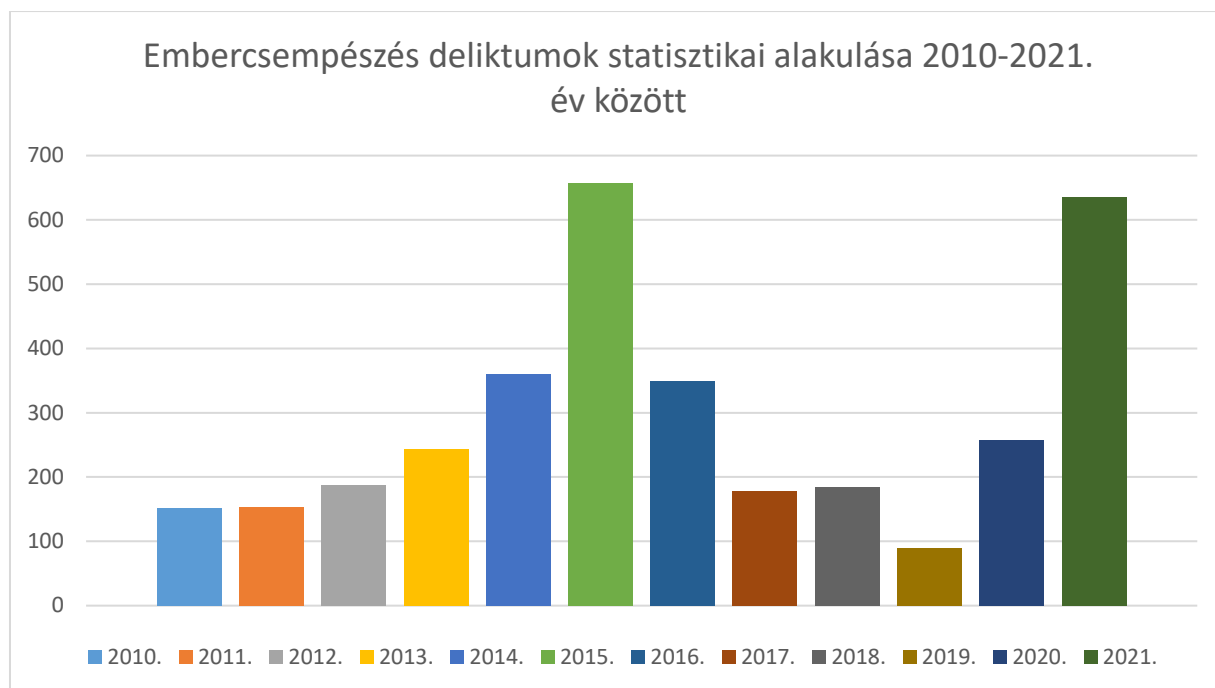
Embercsempészás deliktumok statisztikai alakulása 2010-2021. év között	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
BRFK	2	1	0	0	1	40	37	27	19	1	1	6
Baranya MRFK	0	2	0	0	3	1	1	0	2	0	19	34
Bács - Kiskun MRFK	25	33	27	50	43	94	86	21	12	8	41	95
Békés MRFK	4	5	16	4	10	4	6	7	4	5	11	21
Borsod - Abaúj - Zemplén MRFK	0	0	0	0	1	0	0	2	2	0	0	1
Csongrád - Csanád MRFK	35	38	61	63	115	172	76	34	34	24	34	60
Fejér MRFK	0	0	0	0	0	22	2	7	1	2	11	41
Győr - Moson - Sopron MRFK	38	24	15	59	65	95	48	12	10	5	41	122
Hajdú - Bihar MRFK	7	4	7	6	2	10	0	1	2	1	7	8
Heves MRFK	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0
Komárom - Esztergom MRFK	0	4	16	6	34	62	10	7	11	2	8	10
Nógrád MRFK	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	1
Pest MRFK	0	0	1	3	4	41	19	4	4	0	5	29
Somogy MRFK	0	0	1	1	0	1	2	3	2	1	4	19
Szabolcs - Szatmár - Bereg MRFK	18	6	5	9	15	20	9	8	55	6	30	21
Jász - Nagykun - Szolnok MRFK	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	6
Tolna MRFK	0	0	0	0	2	2	1	1	1	0	0	64
Vas MRFK	1	4	5	13	9	6	5	1	1	1	8	42
Veszprém MRFK	0	0	0	1	0	0	3	0	0	1	5	32
Zala MRFK	4	3	2	19	28	61	13	8	0	1	2	6
NNI	13	28	31	9	27	22	30	34	18	25	22	13
ORFK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RRI	5	1	1	0	1	3	1	1	1	6	7	4
Országos összesen	152	153	188	244	360	657	349	178	184	89	257	635

Forrás: ENYÜBS

A táblázatban szereplő számadatok elemzését elvégezve látható, hogy Magyarországon határmenti megyékben, azaz Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád, Békés, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Vas és Zala megyében – majd 2021 évben már Tolna megyében is – indítottak számos büntetőeljárást a területi rendőri szervek, embercsempészás bűncselekmény elkövetése miatt. Továbbá, a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda szintén kimagasló ügyszámában folytatott büntetőeljárást olyan embercsempészás bűntettek elkövetése miatt, amelyekben felmerültek nemzetközi bűnszervezetek is.

Az alábbi diagramon szemléltetem a 2010. január 1. és 2021. december 31. közötti időszakban, éves lebontásban, Magyarországon, embercsempészás bűntett elkövetése miatt indított büntetőeljárások számának alakulását. A diagram alapján megállapítható, hogy a 2010 és 2015 közötti időintervallumban folyamatosan növekvő tendenciát mutat a vizsgált bűncselekmény elkövetésének száma, majd 2016-ban közel a felére redukálódott az esetszám, egészen 2019-ig további folyamatos csökkenő tendenciát mutatva.

2020-tól kezdve azonban ismételten emelkedésnek indult az embercsempészés büntett esetszáma, amely tekintetében további, jelenleg is tartó emelkedés tapasztalható (5. ábra).

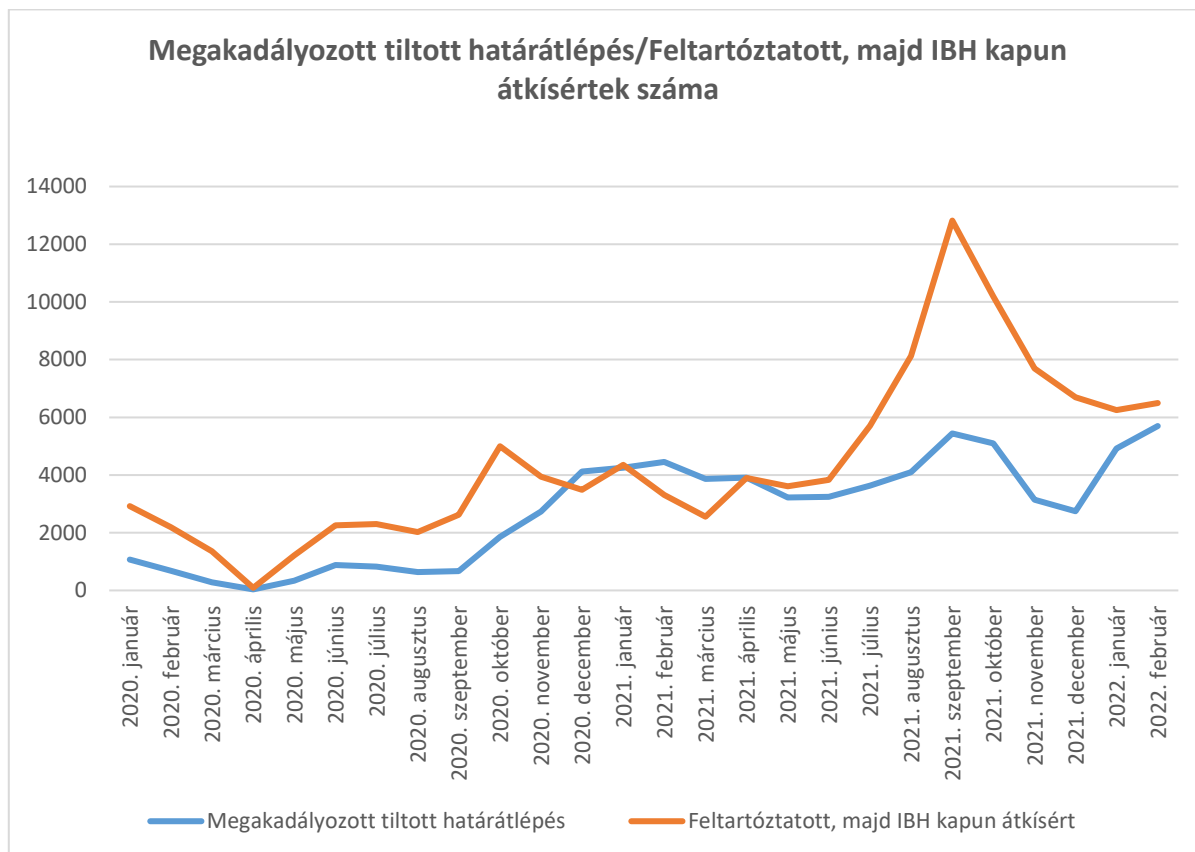

5. ábra: Embercsempészés deliktumok számának statisztikai alakulása 2010-2021 év között

Forrás: ENyÜBS

6.1. Illegális határátkelés alakulása a pandémia idején

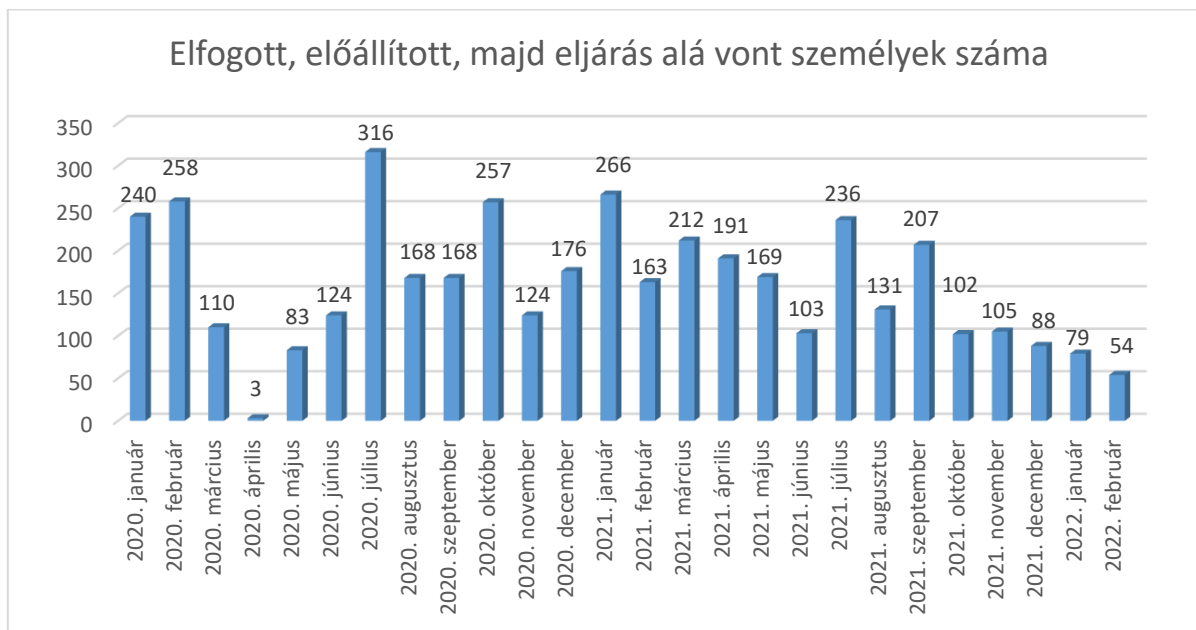
Kutatásom során kiemelten vizsgáltam azt, hogyan alakult az illegális migrációban résztvevő személyek száma Magyarországon, a világvárvány megjelenésétől kezdően egészen napjainkig. Erre figyelemmel, a vizsgált időszak a 2020. január 1. és 2022. február 28. közötti időintervallum. Vizsgáltam a megakadályozott tiltott határátlépéseket, valamint a feltartóztatott, majd az Ideiglenes Biztonsági Határozat (továbbiakban: IBH) kapun átkísértek, illetve az elfogott, előállított és az eljárás alá vont irreguláris migránsok számának alakulását, melyeket az alábbi diagramokon szemléltetek (6. és 7. ábra).

6. ábra: Megakadályozott tiltott határátlépés/Feltartóztatott, majd IBH kapun átkísértek száma

Forrás: <https://www.police.hu>

Az ábrák alapján kitűnnek a 2020. április hónap adatai. Látható, hogy ezen harminc napos időszakban, minimálisra redukálódott az illegális határsértők száma, mind az elfogásuk, mind a határon történő átjutásuk megakadályozása, illetve feltartóztatásuk tekintetében. Feltételezhető, hogy ennek a nagyfokú csökkenésnek a háttérében a 2020 márciusában, hazánkban is „berobbanó” COVID-19 világjárvány állhatott. A másik kirívó időszak az ábrán a 2021. szeptember hónap, amikor háromszorosára nőtt az illegális határátkelést megkísérlők száma. Az elmúlt két évben egyszer sem volt tapasztalható ilyen nagymértékű illegális migrációs nyomás, ezért az Országos Rendőr-főkapitányság 2021. szeptemberében elrendelte a belső megyei rendőr-főkapitányságok részére, a határmenti megyék rendőr-főkapitányságainak történő segítségnyújtást. Az elkészült intézkedési tervben foglaltak alapján, a nem határmenti megyék, embercsempészség miatt elrendelt büntetőeljárásokat vettek át és vizsgálták le a Bács-Kiskun, valamint Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányságtól.

7. ábra: Elfogott, előállított, majd eljárás alá vont személyek száma

Forrás: <https://www.police.hu>

Továbbá, az embercsempészek elfogását követően az azonnali, forrónyomos intézkedések végrehajtásának megerősítése céljából, egy hónapos etapokban átvezénylésre kerültek a rendőrök a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányságra. Mindezen intézkedések mellett, folyamatos megerősítő erőként további rendőröket vezényeltek le a Bács-Kiskun megye déli határára, szintén egy hónapos időszakra, a határrendészeti feladatok ellátására, illetve az illegális migráció elleni védekezésben történő közreműködés céljából.

A fentiekén túl, Magyarország két nagy területét, a dél-alföldi, valamint a dél-dunántúli régiókat vizsgáltam meg annak tekintetében, hogy itt mely járások voltak a 2010-2020. év közötti időszakban a legfertőzöttebbek az embercsempészés deliktum vonatkozásában. Ezen kimutatáshoz a Prevenációs Bűnüldözés-Statistikai Adattárat (PRE-STAT) használtam fel. A Dél-Alföld régiójában főként a Mezőkovácsházai, a Kiskunhalasi, a Bajai, a Kalocsai, a Kiskőrösi, valamint a Kecskeméti járások a leginkább érintett terület a vizsgált bűncselekmény tekintetében (8. ábra). A dél-dunántúli régióban leginkább a Mohácsi, a Siklói, illetve a Csongrádi járás a leginkább érintett terület az embercsempészés deliktum realizálása szempontjából (9. ábra).

7. Összegzés

A kutatói munkám során megállapítást nyert, hogy a Magyarországon is „berobbanó” világjárvány időszakában radikálisan lecsökkent az illegális migrációáradat, azonban miképp alkalmazkodni kezdtek az emberek a járvány okozta veszélyhelyzethez, úgy az irreguláris migránsok száma is fokozatosan növekedésnek indult. A statisztikai kimutatások alapján kijelenthető, ahogyan a COVID-19 világjárvány is több hullámban jelent meg és okozott nehézségeket az embereknek, úgy az illegális migráció is hullámszerűen (évszakosan) változik immáron évek óta. Egyes időszakokban csökken, majd ezt követően ismételten megnövekszik a harmadik országbeli állampolgárok száma, akik megkísérelnek országunk déli határán jogellenesen átkelni, hogy tovább haladhassanak az általuk kitűzött desztináció irányába.

Tekintettel arra, hogy az illegális migrációt és a hozzá kapcsolódó szervezett bűnözést megszüntetni nem lehetséges, az ellenük történő fellépésnek, a bünszervezetek felderítésének, a büntetőeljárások megindításának kell meghatározni az eljáró hatóságok tevékenységét és munkáját. A felsoroltakon túlmenően, fejleszteni kell a nyomozó szervek reagáló képességét.

A problémát abban látom, hogy az embercsempészek és az irreguláris migránsok érdeke ugyanaz, tehát megítélésük szerint nem válik hasznukra a hatósággal történő együttműködés, erre tekintettel, az elfogások során nagymértékben figyelemmel kell lenni a tárgyi és személyi bizonyítékok gyors és célirányos beszerzésére.

Felhasznált irodalom

2014. évi LVII. törvény Magyarország Kormánya és az Osztrák Szövetségi Kormány között a közös államhatáron lévő határátkelőhelyekről és határátlépési pontokról, valamint a közúti és vízi közlekedésben a határforgalom ellenőrzésében történő együttműködésről szóló Megállapodás kihirdetéséről

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133020> (letöltés ideje: 2022.06.11.)

Dávid Lóránt - Tóth Géza - Bujdosó Zoltán - Hernecky Andrea (2007): A turizmus és a regionális versenyképesség kapcsolatának mutatói a Mátravidék példáján keresztül Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek 4(1): 3-20

Kovács Ferenc (2002): Közlekedéstan. Széchenyi Egyetem, Győr
(<https://ko.sze.hu/catdoc/list/cat/7086/id/7093/m/4974#10213> – letöltés ideje: 2022. 06. 12.)

Kozma Endre – Héjja István – Stefancsik Ferenc (1993): Katonaföldrajzi kézikönyv. Zrínyi kiadó, Budapest

Mátyás Szabolcs (2020): Bűnözésföldrajz. Didakt Kiadó, Debrecen

Németh József (2011): A rendőrség feladatai az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés terén, különös tekintettel a Balkán biztonsági helyzetére. Ph.D. értekezés, ZMNE HDI, Budapest

Ritecz György (2002): Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrizetre. Ph.D. értekezés, Budapest

Ritecz György – Sallai János (2004): A Magyar Köztársaság államhatárának bűnügyi földrajza 2000-2002-ben. Nemzeti Fejlesztési hivatal, EU Tanulmányok IV., Budapest, 763-799.

Szalai Zoltán (2011) : Bevezetés a talajtanba környezet-tanosoknak. Typotex, Budapest

Világhálós források

<https://portal.nebih.gov.hu/-/magyarország-talajtipusai> (2022. 02. 10.)

<https://sarvarvaros.hu/dokumentumok/klimaturonovenyzeteloadas-305.pdf> (2022. 02. 10.)

<https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/illegalis-migracio-alakulasa> (2022. 02. 03.)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_aut%C3%B3p%C3%A1ly%C3%A1i
(letöltés ideje: 2022. 02. 15.)

